

ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ ΠΟΛΥΤΡΟΠΗ ΑΡΜΟΝΙΑ &
ΠΟΛΥΤΡΟΠΗ

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 04/06/2024

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1.

1. Λ «ἵνα μὴ κατὰ πόλεις μηδὲ δήμους οἰκῶμεν ἰδίους ἕκαστοι διωρισμένοι δικαίοις»
2. Σ «ὥσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῶ συντρεφομένης»
3. Λ «Οὐ γάρ, ὡς Ἀριστοτέλης συνεβούλευεν αὐτῷ, τοῖς μὲν Ἕλλησιν ἡγεμονικῶς τοῖς δὲ βαρβάροις δεσποτικῶς χρώμενος, καὶ τῶν μὲν ὡς φίλων καὶ οἰκείων ἐπιμελόμενος τοῖς δ' ὡς ζῴοις ἢ φυτοῖς προσφερόμενος, πολέμων πολλῶν καὶ φυγῶν ἐνέπλησε καὶ στάσεων ὑπούλων τὴν ἡγεμονίαν»
4. Σ «οὓς τῷ λόγῳ μὴ συνῆγε τοῖς ὄπλοις βιαζόμενος»
5. Λ «συγγενεῖς δὲ τοὺς ἀγαθοὺς, ἀλλοφύλους δὲ τοὺς πονηροὺς»

B1.

Η εκστρατεία του Αλέξανδρου δημιούργησε ένα οικουμενικό κράτος, που περιλάμβανε ένα πλήθος λαών με διαφορετικές γλώσσες, θρησκείες, νοοτροπίες και παραδόσεις. Ο Αλέξανδρος κατανόησε ότι, για να κυβερνηθεί αυτό το κράτος, έπρεπε να εφαρμοστεί μια πολιτική που θα γινόταν αποδεκτή από τους διαφορετικούς λαούς με στόχο την αρμονική συμβίωσή τους. Έτσι, επιδίωξε να φανεί πως συμπεριφέρεται προς όλους τους κατοίκους του κράτους του όχι ως κατακτητής αλλά ως **αγαθός ηγεμόνας που με την εκστρατεία του και τις ενέργειές του εκπλήρωνε ένα θεϊκό σχέδιο, μια θεϊκή αποστολή** (ἦκειν θεόθεν) και ότι είχε έρθει ως **κοινός ρυθμιστής**(ἀρμοστής) και **συμφιλωτής όλων**(διαλλακτής τῶν ὄλων), με στόχο την επίτευξη μιας οικουμενικής τάξης πραγμάτων και τη συμφιλίωση των λαών. Ο Αλέξανδρος οραματιζόταν ένα οικουμενικό κράτος στο οποίο όλοι οι λαοί θα ζούσαν ισότιμα και δε θα αισθάνονταν κάποιος ότι ήταν υποταγμένοι σε άλλους, πράγμα που θα γεννούσε εξεγέρσεις και συνωμοσίες από τη μια πλευρά και τιμωρητικές συμπεριφορές από την άλλη. Χρησιμοποιώντας κυρίως τον λόγο (λογική και ομιλία/πειθώ), επεδίωκε να εντάσσονται ειρηνικά στο κράτος του οι φυλές και οι λαοί που συναντούσε κατά την εκστρατεία του και μόνο όταν δεν επαρκούσε ο λόγος κατέφευγε στη δύναμη των όπλων («οὓς τῷ λόγῳ μὴ συνῆγε τοῖς ὄπλοις βιαζόμενος»).

Για την επίτευξη του στόχου του ο Μ. Αλέξανδρος:

- εφάρμοσε ένα πρόγραμμα πολιτιστικής ομογενοποίησης που περιλάμβανε σύστημα μεικτών γάμων, ανάμειξη ηθών, υιοθέτηση ξένων εθίμων «εἰς ταυτὸ συνενεγκῶν ... μίξας τοὺς βίους καὶ τὰ ἦθη καὶ τοὺς γάμους καὶ τὰς διαίτας»

- πρόβαλε μια άλλη αντίληψη για την πατρίδα («πατρίδα μὲν τὴν οἰκουμένην προσέταξεν ἡγεῖσθαι πάντας»). Η αγάπη προς την πατρίδα θεωρείτο ανέκαθεν βασικό καθήκον και συνεχίζει να θεωρείται έτσι. Όμως, καθώς το άτομο δεν προσδέεται πια ούτε περιορίζεται στην πόλη και τον τόπο του, ο όρος διευρύνεται, για να συμπεριλάβει ολόκληρο τον κόσμο (οἰκουμένην). Οι κυνικοί είχαν από καιρό επαναπροσδιορίσει τη σημασία του όρου «πατρίδα», ενώ στην βάση του στωικού κοσμοπολιτισμού βρίσκεται η αντίληψη πως υπάρχει ουσιαστική και φυσική σύνδεση του καθενός με την ανθρωπότητα, ότι η ανθρώπινη ιδιότητα έχει προτεραιότητα. Ο Πλούταρχος, όμως, υπονοεί εδώ πως ο Αλέξανδρος – παρά το γεγονός ότι στο ηθικοπολιτικό επίπεδο η ηθική του δασκάλου του, του Αριστοτέλη, αντιστοιχούσε στη μικρή κλίμακα μιας πόλης και όχι στην αναδυόμενη οἰκουμένη - ήταν αυτός που έδωσε μια νέα, διευρυμένη, διάσταση στην φιλοπατρία (σχεδιάζοντας και εφαρμόζοντας πρόγραμμα πολιτισμικής ομογενοποίησης). Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι ο νέος ελληνιστικός κόσμος που προέκυψε από την εκστρατεία του Αλεξάνδρου ανέδειξε καινούργιες αξίες, που υπονόμισαν τις αξίες των πόλεων κρατών.

B2.

Το απόσπασμα ξεκινά με την αναφορά του Πλούταρχου σε ένα έργο που είχε γράψει ο ιδρυτής του Στωικισμού, ο Ζήνων. Πρόκειται για την Πολιτεία, ένα εμβληματικό κείμενο της ηθικοπολιτικής φιλοσοφίας των Στωικών. Όπως ο Πλάτων στη δική του Πολιτεία, έτσι και ο ιδρυτής της Στωικής Σχολής Ζήνων έκανε τη δική του, εναλλακτική, πολιτική πρόταση για την ιδανική πολιτεία. **Στην Πολιτεία του αντέταξε στον κατακερματισμό των ανθρώπων μια οικουμενική πόλη απ' όπου έλειπαν η διχόνοια, οι συγκρούσεις, η βία. Οραματίστηκε μία κοινότητα σοφών και ενάρετων ανθρώπων, στην οποία η ιδιότητα του πολίτη είναι μία μόνο πτυχή της ηθικής προσωπικότητας.** Ο ηγέτης αυτής της κοσμοπόλης πρέπει να γνωρίζει τα αγαθά και τα κακά, να κατέχει το κύριο πολιτικό αγαθό, την αρετή, και να αναλαμβάνει πολλαπλούς ρόλους (κυβερνήτης, δικαστικός, παιδαγωγός κ.ά.), ώστε να διασφαλιστεί η ευνομία. Κατά τον Πλούταρχο, **στη ζηνώνεια πολιτεία θα περιλαμβάνονταν όλοι οι άνθρωποι, όλοι οι άνθρωποι θα είναι συμπολίτες και συνδημότες, συμμετοχοί ενός κοινού πολιτικού και κοινωνικού βίου σε έναν ενιαίο κόσμο** (πάντας ανθρώπους ἡγώμεθα δημότας καὶ πολίτας). Θα επικρατούσε ένας τρόπος ζωής (εἷς δὲ βίος), με αξίες, ἡθῆ, ἔθιμα κοινά για όλους και θα είχε οργάνωση και τάξη (κόσμος) με βάση έναν κοινό για όλους νόμο. Αυτά θα εξασφάλιζαν την κοινωνική συνοχή. Αυτό που θα ένωνε τους ανθρώπους δεν θα ήταν ο εξαναγκασμός των ανθρώπινων νόμων αλλά η δική τους εκούσια συναίνεση. Πρόκειται, ουσιαστικά, για **μία κοινότητα σοφών και ενάρετων ανθρώπων, στην οποία ο καθένας – χάρη στην ηθική του προσωπικότητα- θα ενεργεί σύμφωνα με την αρετή τόσο στον ιδιωτικό βίο του όσο και στον δημόσιο.** Σε αυτή την οικουμενική πόλη οι νόμοι που θα θεσπίζονταν θα στηρίζονταν στον ορθό λόγο και γι' αυτό θα ήταν σύμφωνοι με τον νόμο της φύσης. Η ιδέα αυτή βασίστηκε στην πεποίθηση του Ζήωνα πως **ο άνθρωπος μπορεί να ζήσει σύμφωνα με τον φυσικό νόμο, ο οποίος ισχύει καθολικά για όλα τα είδη της ζωής** – αφού η φύση είναι μία και ενιαία -, άρα μπορεί να επικρατήσει μία νοοτροπία για όλους τους ανθρώπους, ένας κοινός τρόπος σκέψης και συμπεριφοράς, που θα αναπτυχθεί στο πλαίσιο μιας ενιαίας οργανωμένης πολιτικά κοινότητας. Ο Ζήνων ήταν υπέρμαχος του φυσικού δικαίου έναντι του δικαίου που θεσπίζει η εκάστοτε εξουσία και οραματίστηκε ένα ιδεώδες πολίτευμα που θα στηριζόταν σε αυτόν τον κοινό για όλους τους ανθρώπους φυσικό νόμο.

Η αρμονική συμβίωση των μελών της πολιτείας του Ζήνωνος αισθητοποιείται από τον Πλούταρχο με μια παρομοίωση και ταυτόχρονα οπτική εικόνα. Πρόκειται για την εικόνα της ομάδας (της αγέλης) ζώων, τα μέλη της οποίας τρέφονται μαζί αρμονικά και χωρίς ανταγωνισμό, που πορεύονται σύμφωνα με τους κανόνες της φύσης (ώσπερ αγέλης ...συντρεφομένης). Παρόμοια, λοιπόν, ο άνθρωπος - ως άλλο ένα, μοναδικό, είδος του ζωικού βασιλείου, καθότι ον κι αυτός του σύμπαντος όπως τα άλλα - κινείται υπό τον νόμο της φύσης, έναν κοινό κοσμικό νόμο, σταθερό και αιώνιο. Ο Πλούταρχος κλείνει την αναφορά του στον Ζήωνα παρομοιάζοντας την πολιτική πρόταση του Στωικού με αποτύπωση ονείρου ή εικόνας (ώσπερ ὄναρ ἢ εἶδωλον) που είχε ο Ζήνων για μια πολιτεία της οποίας κύριο γνώρισμα είναι η ευνομία. Με την παρομοίωση αυτή τονίζεται ότι **βασικό χαρακτηριστικό της οικουμενικής πόλης που οραματίστηκε ο Ζήνων είναι η ευνομία**. Η αναφορά της ευνομίας ως βασικού χαρακτηριστικού της ζηνώνειας πολιτείας δεν είναι τυχαία. Στους Στωικούς, **ο νόμος είναι ουσιαστικό στοιχείο της πόλης, που ορίζεται ως ένα «πλήθος ανθρώπων που διοικούνται από τον νόμο»** (Κλήμης Αλεξανδρεύς, Στρωματείς, 4.26), τον φυσικό νόμο που ισχύει για όλα τα πράγματα. Η τήρηση των νόμων, που στηρίζονται στον ορθό λόγο (και γι' αυτό θα ήταν σύμφωνοι με τον νόμο της φύσης), ενώνει τους ανθρώπους. Εξάλλου, η ευνομία αποτελούσε μόνιμο αίτημα στη θεωρία και την πρακτική της ελληνικής αρχαιότητας. Ένας από τους υποστηρικτές της δημοκρατίας, ο λεγόμενος "Ανώνυμος του Ιαμβλίχου" συνοψίζει τα πλεονεκτήματά της, αξιολογώντας την ως «ό,τι καλύτερο για το σύνολο και για το άτομο» Άρα, ο ηγέτης αυτής της κοσμοπόλης πρέπει να γνωρίζει τα αγαθά και τα κακά, να κατέχει το κύριο πολιτικό αγαθό, την αρετή, και να αναλαμβάνει πολλαπλούς ρόλους (κυβερνήτης, δικαστικός, παιδαγωγός κ.ά.), ώστε να διασφαλιστεί η ευνομία.

Και στο απόσπασμα από το έργο «Τά εις ἑαυτόν» ο Ρωμαίος αυτοκράτορας Μάρκος Αυρήλιος εκφράζει αντίστοιχες απόψεις με τις απόψεις του Ζήωνα. **Σύμφωνα με τον Ρωμαίο αυτοκράτορα στο σύμπαν υπάρχουν δύο βασικά αξιώματα. Το πρώτο αξίωμα είναι ότι το κάθε άτομο αποτελεί μέρος του συνόλου που υπακούει σε φυσικούς νόμους και ότι τον συνδέει μια συγγένεια με τα ομοειδή μέρη**. Η λογική επιτρέπει στον άνθρωπο να κατανοήσει ότι αποτελεί μέρος μιας κοινότητας που λειτουργεί σύμφωνα με τον φυσικό νόμο, στον οποίο οφείλει πρόθυμα να υπακούει από τη στιγμή που επιδιώκει το συμφέρον του όλου και άρα και του μέρους, και στην οποία συνδέεται με δεσμούς συγγένειας με τα υπόλοιπα μέλη. **Όπως ακριβώς η ευνομία αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της οικουμενικής πόλης που οραματίστηκε ο Ζήνων, έτσι και στο παράλληλο κείμενο τονίζεται η ανάγκη συμμόρφωσης με τον νόμο της φύσης που υπαγορεύει να μην πράττουμε τίποτα το ακοινωνήτο αλλά που κατευθύνει κάθε μας ενέργεια προς το κοινωνικό συμφέρον**. Έτσι η ζωή του ανθρώπου θα κυλά αρμονικά, διότι θα ωφελούνται οι συμπολίτες του και η πολιτεία θα του απονέμει όλα όσα του αναλογούν.

B3.

- α. ένταση
- β. προαιρετική
- γ. κράση
- δ. πληθυσμού
- ε. χρήσης

B4.

- 1.γ.
- 2.α.
- 3.β.
- 4.α.
- 5.α.

Γ1.

Οι αρχηγοί στην Σάμο και ιδιαίτερα ο Θρασύβουλος, που είχε πάντα την ίδια γνώμη, από τη στιγμή που άλλαξε την πολιτική κατάσταση, ώστε να (για να) ανακαλέσει τον Αλκιβιάδη, στο τέλος, κάνοντας συνέλευση, έπεισε τους περισσότερους στρατιώτες, και αφού αυτοί αποφάσισαν με ψηφοφορία την επιστροφή από την εξορία και αμνηστία για τον Αλκιβιάδη (να τον ανακαλέσουν και να του δώσουν αμνηστία), αφού (ο Θρασύβουλος) έπλευσε προς τον Τισσαφέρνη έφερε πίσω στην Σάμο τον Αλκιβιάδη, επειδή θεωρούσε ότι η μόνη σωτηρία ήταν αν αποσπάσει για αυτούς (για τους Αθηναίους) τον Τισσαφέρνη από τους Πελοποννησίους .

Γ2.

Ο Αλκιβιάδης κατά την προσφυγή του συνήθεια προσπαθεί να εκμεταλλευτεί τις πολιτικές καταστάσεις και μεγαλοποιεί την επιρροή που ασκεί στον Τισσαφέρνη. Αρχικά θέλει να εκφοβίσει τους ολιγαρχικούς της Αθήνας (οί τε οἴκοι τήν ὀλιγαρχίαν ἔχοντες φοβοῖντο αὐτόν) και να διαλύσει τις ολιγαρχικές οργανώσεις (καὶ μᾶλλον αἱ ξυνωμοσίαι διαλυθεῖεν) . Έπειτα προσπαθεί να ενισχύσει την εικόνα του στους στρατιώτες της Σάμου (οἱ ἐν τῇ Σάμῳ τιμιώτερόν τε αὐτόν ἄγοιεν) και να τους ενθαρρύνει για τον επικείμενο αγώνα τους (αὐτοὶ ἐπὶ πλέον θαρσοῖεν). Τέλος επιδιώκει να κάμψει το ηθικό των αντιπάλων που θα άρχιζαν να αμφιβάλουν για τις προθέσεις του Τισσαφέρνη, θα πίστευαν ότι τους εγκαταλείπει και έτσι θα έχαναν το θάρρος τους (οἷ τε πολέμοιο τῷ Τισσαφέρνει ὡς μάλιστα διαβάλλοιντο καὶ [ἀπό] τῶν ὑπαρχουσῶν ἐλπίδων ἐκπίπτοιεν).

Γ3.α.

τοῖς πλήθεσι, ἰδιαιτέραν/ἰδιωτέραν, πλεῖστα, ὑμᾶς αὐτάς, τῶν ὑπαρχόντων, τῇ ἐλπίδι

Γ3.β.

πέπεικε, ἐψηφισμένων, πεπλευκῶς, κατῆχε/καταγήοχε

Γ4.α.

τά πράγματα: αντικείμενο στο ρήμα κατέστησε

ἄδειαν: αντικείμενο στη μετοχή ψηφισαμένων

ὡς τον Τισσαφέρνην: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει κατεύθυνση σε πρόσωπο στη μετοχή πλεύσας

έκκλησίας: υποκείμενο της γενικής απόλυτης μετοχής γενομένης

τῶν μελλόντων: επιθετική μετοχή που λειτουργεί ως ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική αντικειμενική στο ἔλπίδας

οἴκοι: επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο στη μετοχή ἔχοντες

τῷ Τισσαφέρνει: αντικείμενο του ρήματος διαβάλλοιτο (σύμφωνα με την κεντρική επιτροπή των εξετάσεων η δοτική είναι δοτική αντικειμενική στο πολέμοι)

Γ4.β

πλεύσας: επιρρηματική χρονική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος Θρασύβουλος, σε χρόνο Αόριστο που δηλώνει το προτερόχρονο και λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο κατήγε.

ἐπεὶ /ἐπειδὴ ἔπλευσε

